יהא חייב [א] והתניא רבי יהודה אומר יכול חטאת ששחטה בדרום יהא חייב ת"ל 1לא תזבח לה' אלהיך שור ושה וגו' כל דבר רע על דבר רע אתה מחייבו ואי אתה מחייבו על חטאת ששחטה בדרום תרי תנאי אליבא דרבי יהודה אמר רבי [ב] אבא ומודה רבי יהודה שחוזר וקובעו לפיגול אמר רבא תדע דפיגול לפני זריקה לא כלום הוא ואתיא זריקה וקבעה לה בפיגול ולא היא התם [ג] הוא חדא מחשבה היא הכא תרי מחשבות איתיביה רב הונא לרבי אבא [ד] (א) [ה] ליתן את הניתנין למעלה למטה למעלה לאלתר כשר חזר וחישב חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פיגול וחייבין עליו כרת למחר פסול חזר וחישב בין חוץ לזמנו בין חוץ למקומו פסול ואין בו כרת תיובתא דרבי אבא תיובתא אמר רב חסדא אמר רבינא בר סילא [ו] א חישב שיאכלוהו טמאים למחר [ז] חייב אמר רבא תדע דבשר לפני זריקה לא חזי וכי מחשב ביה מיפסיל [ח] ולא היא התם זריק ומיחזי הכא לא מיחזי כלל אמר רב חסדא ג מרגלא בפומיה דרב דימי בר חיננא ב בשר פסח שלא הוצלה ולחמי תודה שלא הורמו חייבין עליהן משום טומאה אמר רבא תדע ג דתניא 2אשר לה' ג לרבות אימורי קדשים קלים לטומאה אלמא אע"ג דלאו בני אכילה נינהו חייבין עליהן משום טומאה הכא נמי אע"ג דלאו בני אכילה נינהו חייבין עליהן משום טומאה ולא היא התם אימורי קדשים קלים חזו לגבוה לאפוקי בשר פסח שלא הוצלה ולחמי תודה שלא הורמו דלא חזו לא לגבוה ולא להדיוט (א) [ט] (לישנא אחרינא הא אימורין לא חזו ולא היא הנך חזו למילתייהו והני לא חזו כלל):

הדרן עלך כל הפסולין

בית שמאי אומרים ד כל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן [י] במתנה אחת כיפר ובחטאת שתי מתנות ובית הלל אומרים ה אף חטאת שנתנה מתנה אחת כיפר ו לפיכך אם נתן את הראשונה כתיקנה ואת השניה חוץ לזמנה כיפר ואם נתן את הראשונה חוץ לזמנה ואת השניה חוץ למקומה פיגול וחייבין עליו כרת ז כל הניתנין על המזבח הפנימי שאם [יא] חיסר אחת מן המתנות כאילו [יב] לא כיפר לפיכך ח נתן כולן כתיקנן ואחת שלא כתיקנה פסולה [יג] ואין בו כרת: **גמ'** תנו רבנן ט מנין לניתנין על מזבח החיצון שנתנן במתנה אחת שכיפר תלמוד לומר 3ודם זבחיך ישפך והאי להכי הוא דאתא האי מיבעי ליה לכדתניא

רש"י

שיאכלוהו טמאים. לא דמי לאכילת כלבים [ט] דבטמאים מיפסיל קודם אכילה משעת נגיעה ואפי' תחב לו חבירו מ"מ בהך [כו] (מחשבה אכילת) דבר אחר גורם לו שבלא אכילה יכול לפוסלו בנגיעה: **בשר פסח שלא הוצלה.** הא דתניא בהקומץ רבה (מנחות דף כה:) דאין ניתר לטהורים אין חייבין עליו משום טומאה היינו בדבר שצריך היתר מזבח כגון בשר שנטמא לפני זריקה ולא דמי לבשר פסח שלא הוצלה ולחמי תודה שלא הורמו [כז] וצריך לדקדק דהכא דרשינן אשר לה' לרבות אימורי קדשים קלים לטומאה והתם מוקמינן ליה לרבות לן ויוצא:

הדרן עלך כל הפסולין

מנין לניתנין על מזבח החיצון שנתנן מתנה אחת כיפר כו'. לכאורה אתיא כבית שמאי דבית הלל כיון דמכשרי בחטאת לקמן [כח] וכפר אע"פ שלא נתן אלא אחד לא צריך קרא לשאר קרבנות וכן משמע בסוף שמעתין דקאמר וכל הנך תנאי דמפקי ליה להאי ודם זבחיך ישפך לדרשא אחרינא כל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן במתנה אחת שכיפר מנא להו סברי לה כבית הלל דאמרי אף חטאת שנתנה במתנה אחת כיפר וילפי כולהו מחטאת ונראה דאתיא אפי' כב"ה וקסבר האי תנא דלא ילפינן מחטאת משום דשתי מתנות שהן ארבע דשאר קרבנות ילפי' בפ' איזהו מקומן (לקמן דף נג.) מדכתיב סביב והוה אמינא שתים [כט] עשאן הכתוב כמתנה אחת ולא כיפר אי נמי משום דטובא סביב כתיבי ושנה לעכב ולקמן נמי אמרי' [ל] וכפר וכפר וכפר מפני הדין כו' מה דמים האמורים למטה שנתנן מתנה אחת כיפר אף דמים שלמעלה

בית שמאי אומרים. מתנה אחת. זריקה אחת כיפר אע"פ שרובן טעונים שתי מתנות שהן ארבע: **ובחטאת שתי מתנות.** מתנות אצבע ממש. ובגמרא [לז:] יליף טעמא: **לפיכך.** חטאת וכל הזבחים לבית הלל ולבית שמאי שאר זבחים חוץ מחטאת: **נתן את הראשונה כתקנה.** בשתיקה ואת השניה במחשבת אכילת בשר חוץ לזמנו כיפר וכשר הקרבן שכבר ניתר הקרבן ליקרב על ידי מתנה ראשונה ואין השניה מתרת את הבשר לפיכך אינה מפגלת: **פיגול וחייבין עליו כרת.** שאין מחשבת חוץ למקומו דשניה מוציאתו מידי פיגול שכבר הוקבע בראשונה שכבר קרבו כל מתיריו: **שחיסר אחת מכל המתנות לא כיפר.** כדיליף בברייתא בגמרא [לקמן לט.]: **לפיכך.** הואיל וכולן מתירות אין זו מתרת בלא זו ואין זו מפגלת בלא זו ואם נתן כולן כתקנן בשתיקה ואחת שלא כתקנה כגון שנתנה במחשבת חוץ למקומו או חוץ לזמנו פסול שלא ניתר בראשונות ואין בו כרת שאין האחרונה מפגלתו דקסבר אין מפגלין בחצי מתיר: **גמ' ישפך.** שפיכה אחת משמע דלא [כח] כתיב סביב דילפינן מיניה שתי מתנות שהן ארבע בפרק איזהו מקומן [לקמן נג:]:

מנין

תוספות

יהא חייב. מלקות: **דבר רע.** מום בגלוי שהוא מגונה קרי דבר רע בבכורות בפרק על אלו מומין (דף לז.): **ומודה רבי יהודה.** בחישב על מנת להניח [יד] (ב) שחוזר וקובעו לפיגול אם חזר וחישב בעבודה שניה על מנת לאכול חוץ לזמנו ולא אמרי' כבר נפסל במחשבת הינוח: **אמר רבא תדע.** דמחשבת הינוח לרבי יהודה לאו כמחשבת חוץ למקומו ושלא לשמו היא לאפוקי מידי פיגול דהא פיגול דשוחט על מנת לזרוק את דמו למחר לפני זריקה לאו כלום היא ואין המחשבה מועלת עד שיזרק הדם היום דבעינן קרב [טו] כל מתיריו (ו) ומיהו מחשבה קמייתא מחשבת הינוח הוי וכי זריק ליה אתיא זריקה וקבעי [טז] ליה (ג) ולא אמרי' הואיל ומעיקרא פיגול [יז] לא חיילא איפסיל ליה במחשבת הינוח וכי זריק ליה או בפיגול או בשתיקה לא ליחול פיגול: **התם חד מחשבה.** דלא שינה מחשבתו [יח] הראשונה והיא היתה לשם פיגול: **תרי מחשבות.** והאחד [יט] שם פסול לה ולא שם פיגול: **כשר.** כדאמרינן במתני' לדברי הכל: **למחר פסול.** חישב ליתן למחר את הניתנין למטה למעלן ואוקי בפרק שני (ז) משום מחשבת הינוח כרבי יהודה ולא משום מחשבת נתינת מחר דא"כ פיגול מיבעיא ליה [כ] אלמא לא הוי פיגול דזריקה דלא כשר באכילה לא אתיא לידי פיגול וקתני חזר וחישב בו אלמא לא מיקבע תו פיגול: **חישב שיאכלוהו טמאים למחר פיגול.** ולא אמרינן לאו מחשבה היא דאכילת טמאים לא חזיא והוי כמחשב מחשבת פסול: **תדע.** דמחשבת [כא] אכילת פסול לא מפקא מידי פגול בר מחשבת [כב] חוץ למקומו (ולזמנו) דהא בשר לפני זריקה לא חזי לאכילה וכי מחשב ביה בשחיטה ע"מ לאוכלה למחר מפגיל [כג] דהשתא אכילה פסולה היא בלא שום פיגול: **התם זריק ומיחזי.** ואשתכח דלמחר אי לאו משום פיגול הוה חזיא לאכילה: **שלא הורמה** [כד]. ד' חלות הנתרמות לכהן מארבעה מינין שבה דכתיב והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה וגו' (ויקרא ז): **משום טומאה.** אם אכלן בטומאת הגוף. ואע"ג דקי"ל (א) שאין ניתר לטהורים אין חייבין עליו משום טומאה האי כיון דאיזרק דם ניתר לטהורין קרינן ביה ואע"ג דאין פסח נאכל אלא צלי וחלות התודה עד שיורמו: ה"ג **אשר לה' לרבות אימורי קדשים קלים לטומאה.** והנפש אשר תאכל מבשר זבח השלמים אשר לה': **לטומאה.** להתחייב כרת האוכלן בטומאת הגוף דאשר לה' יתירא הוא למידרש ביה דבר שהוא עולה לגבוה:

הדרן עלך כל הפסולין

עין משפט נר מצוה

מז א מיי' פי"ד מהל' פסה"מ הלכה ט:
מח ב מיי' פי"ח שם הלכה יט:
מט ג מיי' שם הלכה יח:
א ד ה מיי' פ"ב שם הלכה א:
ב ו מיי' פי"ז שם הלכה א:
ג ז מיי' פ"ב שם הלכה ג:
ד ח מיי' פי"ז שם הלכה א:

הגהות הב"ח

(א) גמ' לישנא אחרינא ולא היא הני אימורים חזו למילתייהו הני לא חזו כלל כצ"ל: (ב) רש"י ד"ה ומודה וכו' על מנת להניח את דמו או אבריו שחוזר וקובעו: (ג) ד"ה אמר רבא וכו' וקבעי ליה בפיגול ולא:

מוסף רש"י

ליתן את הניתנין למעלה כו'. חישב כהן כשר ליתן את הניתנין כו' ששחט או קיבל הוליך על מנת לזרוק הזריקה שלא במקומו: **לאלתר כשר.** אם חישב על מנת לזרוק שלא במקומו היום כשר, דאי נמי זריקה פסולה היא ונמצא שעבד שאר העבודות על מנת לזרוק את הדם בפסול, כשר הוא בזריקה הוגנת במקומו, כדאמרינן במשנה אין המחשבה פוסלת אלא חוץ לזמנו וחוץ למקומו ופסח וחטאת שלא לשמן: **חזר וחישב.** בעבודה שניה על מנת לאוכלו חוץ למקומו: **פסול ואין בו כרת.** ואין חייבין כרת על אכילתו (לעיל כו:) **חוץ לזמנו פיגול וחייבין עליו כרת.** שהרי קרבו מתיריו, דהכי תנן במתניתין (כט:) חוץ למקומו פסול חוץ לזמנו פיגול שהרי קרבו מתיריו מהן בפיגול מהן בשתיקה ואין כאן פסול מחשבה אחרת להוציאו מיד פיגול: **למחר פסול.** אבל אם אותה מחשבה שחישב בעבודה ראשונה ליתן את הניתנין למטה למעלה חישב לזרוק אותה זריקה למחר, פסול כדמוקמינן מידי דהוי אמחשבת הינוח, שהרי שחט על מנת להניח דמו למחר פסול ור' יהודה היא דפסיל ליה: **חזר וחישב.** בעבודה שניה בין חוץ לזמנו בין חוץ למקומו פסול ואין בו כרת, דהא איפסיל ליה במחשבה קמייתא ותו לא חייל עליה פיגול, דלא קרבו כל מתיריו (שם כז.) **מרגלא בפומיה.** סדור היה הדבר הזה בפיו, ולא ששנאה במשנה וברייתא אלא כך קיבלה שמועה מרבו (סנהדרין נ: עי"ש). או: דבר זה רגיל בפיו (ברכות יז.) **אשר לה'.** קרא יתירא הוא, דהוי ליה למכתב מזבח השלמים וטומאתו עליו, וכתיב אשר לה', לרבות אף בשר הקרב לה' שאם אכלו בטומאה ענוש כרת: **לרבות אימורי כו'.** שאם נטמאו ואכלן טהור, שיעבור עליהם משום ב' לאוין, לאו דזרות שאף הכהן זר אצלן, ולאו דטומאת הגוף, ואלדלעיל קאי והכי קאמר לא יאכל והבשר נמי שנטמא לא יאכל (פסחים כד:) **כל הניתנין על מזבח החיצון.** עולה ושלמים ואשם, הטעונין שתי מתנות שהן ארבע (סנהדרין ד.):

ליקוטים

קרנת קרנת קרנות. **שאלה:** אם נפסל ספר תורה בחסרות ויתרות שיהיה כנגד המסורה, שאני אומר אין ספרי המסורה מעולין מספרי התלמוד שאמר פלגשם כתיב וכן ואשמם כתיב וכן כלת כתיב וכן קרנת כתיב, ובספרים שלנו פלגשים ביו"ד ואשימם ביו"ד כלות בוי"ו קרנות בוי"ו, הפך מזה שאמרו חכמים, ואין אנו חוששין לספרי התלמוד לתקן הספרים לשנותם. שכך אני מקובל ממך. ואיך נחוש לספרי המסורה חדשים מקרוב באו כו'. אמנם אני איני תמה על פסוקי דרשות של הגדה כדאמרן, אבל קרנת קרנת חושש אני להם כיון שב"ש וב"ה מודים להם, ולא נחלקו אלא ביש אם למקרא או יש אם למסורת, ושניהם עושין דין ע"פ החסר והיתר. ודעתי היה לתקנם אלא שאני ירא בדבר, ואשמר לי עד יבא דברך ויורנו כו' הודיעני דעתך בזה. **תשובה.** מדעתי שכן האמת שאין מוסיפין וגורעין בכל מקום ומקום בספרים ע"פ המסורת וע"פ מדרשי אגדה, לפי שנחלקו במקומות בארצות ע"פ חכמיהם הבקיאים בחסרות ויתרות כו'. ומ"מ בכל מה שבא בתלמוד דרך עיקר דין כקרנת קרנת וכבסכת לטוטפת כו' בזה ודאי מתקנין המיעוט. וכן בכל מקום ומקום אפילו בחסרות ויתרות מתקנין המיעוט ע"פ הרוב, דמקרא מלא דבר הכתוב אחרי רבים להטות (תש' רשב"א המיוחסות לרמב"ן סי' רל"ב. בקיצור):

מסורת הש"ס

א) לעיל כו:, ב) [ע' פרש"י סנהדרין נ: ד"ה מרגלא], ג) פסחים כד: [לו.] כריתות כג:, ד) פסחים פט. סנהדרין ד., ה) [מנחות מד:] ספרי ראה עח, לקמן נב:, ו) לעיל כח:, ז) לעיל כז., ח) [פסחים לה: מנחות כה:], ט) [לעיל לה.]

תורה אור השלם

1. לֹא תִזְבַּח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ שׁוֹר וָשֶׂה אֲשֶׁר יִהְיֶה בוֹ מוּם כֹּל דָּבָר רָע כִּי תוֹעֲבַת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא: דברים יז, א
2. וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בָּשָׂר מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיהוָה וְטֻמְאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ: ויקרא ז, כ
3. וְעָשִׂיתָ עֹלֹתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם עַל מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְדַם זְבָחֶיךָ יִשָּׁפֵךְ עַל מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהַבָּשָׂר תֹּאכֵל: דברים יב, כז

שינויי נוסחאות

א] בכ"מ מוחק תיבות יהא חייב, וגורס פסולה ובכתה"י שבידינו ובדק"ס לא נמצא גי' זו: ב] בכ"מ רבא במקום רבי אבא בכל הסוגיא (ובסמוך ליתא תיבות אמר רבא בכתה"י). ועי' דק"ס: ג] תיבת הוא ליתא בכתה"י ובד"ו ג' הא, וע"ע ילקו"מ בשם יעב"ץ: ד] גי' ש"מ לרבא, (כדלעיל אות ב'). ול"ע מתוס' בכורות יד ע"א דרבא לא ראה את רב הונא עיי"ש (דק"ס). ובכי"ל הגיר' איתיביה רב אחא בר הונא לרבא: ה] לעיל כ"ו ע"ב איתא חישב ליתן וכו' (הגרי"ב): ו] צ"ל שילא (*יעב"ץ): ז] נ"א למחר פיגול אמר (כי"ד וק' וכ"ה ברש"י. דק"ס): ח] צ"ל מיפגיל (רא"ט, וכ"מ ברש"י): ט] ס"א נמחק מכאן ועד סוף הפרק (ש"מ וגליון): י] שנתנן מתנה (*ש"מ): יא] נ"א אם חיסר (כי"מ וד' א'). נ"א שחיסר (כי"צ, רש"י, ש"מ). ועי' קול הרמ"ז ויד דוד מש"כ ליישב הנוסח שלפנינו: יב] כאילו נמחק (*ש"מ וכ"ה ברש"י): יג] צ"ל פסול (*ש"מ): יד] להניחו למחר או להוציאו לחוץ שחוזר וכו' (כי"י, וכעי"ז בש"מ): טו] קרבו (ש"מ): טז] וקבעא (ש"מ): יז] תיבות פיגול לא חיילא נמחק (צ"ק, ק"נ): יח] ממחשבתו הראשונה והיא היתה לשון פיגול (כי"פ): יט] והאחת (כי"פ): כ] ליה אלא לא הוי פיגול דזריקה דלא שריא בשר באכילה לא מייתי לידי פיגול וקתני חזר וחישב כו' אלמא לא מיקבע תו בפיגול כצ"ל (שמכ"י, וכ"ה בכי"פ): כא] דמחשבת אכילה פסולה (כי"פ): כב] צ"ל ממחשבת (*ש"מ): כג] מיפגיל ואע"ג דהשתא (ש"מ וכתה"י): כד] הורמו (ד"ו רפ"ט וש"ח): כה] צ"ל מדלא (*ש"מ וצ"ק): כו] צ"ל בהך מחשבת אכילה (ש"מ, הגרי"ב). וגירסת רא"ט בהך מחשבת אכילת טמאים איסור דבר אחר וכו': כז] כאן הס"ד ומה"ד אשר לה', וצריך לדקדק וכו' כצ"ל (רא"ט): כח] תיבות לקמן וכפר נמחקות, וצ"ל כיון דמכשרי בחטאת ומכפר אע"פ כו', ובס"א מתיבת לקמן עד תיבת אחד ליתא. וגי' צ"ק כיון דמכשרי אף בחטאת ויליף לקמן מוכפר אע"פ כו': כט] שתים נמחק. וצ"ל שעשאן הכתוב (צ"ק): ל] אמרי לב"ה (ש"מ):

שיטה מקובצת

אמר רבא תדע כו'. תימה דא"כ אפי' במחשבת חוץ למקומו ושלא לשמו דפסח וחטאת לא תוציא מפיגול מטעמיה דרבא, ואי משום דגלי קרא לא יערב בו מחשבות אחרות א"כ אפי' מחשבת הינוח נמי, וי"ל דהא דקאמר הכא שהוקבעו לפיגול לא קאי לכולהו מחשבות דלעיל במתני' אלא אלהניח דמו למחר כיון שחזר וחשב לזרקו למחר אין זה עירוב מחשבות אלא עירוב מחשבתו ראשונה דלהניח ולזרוק דמו קאמר וקצת קשה דמשמע דקאי אכוליה מתני' גם אלהוציאו [לחוץ או להניחו] למחר (בחוץ) כמו שהזכיר בקונטרס, לכך נראה למהר"פ דהא דגלי דעירוב מחשבות מוציא מידי פיגול היינו דוקא במחשבות הכתובות בפסוק דהיינו חוץ למקומו או שלא לשמו אבל מחשבת הינוח דמיפסלא מסברא לא. וא"ת א"כ אמאי איצטריך להאי תדע דקאמר רבא וי"ל שלא תלמוד אותו פסול ממחשבת הינוח משאר עבודות דכתיב בקרא ועוד שלא תאמר כהרצאת כשר:

א)מנין לכל הדמים שטעונים מתן דם ליסוד ת"ל ודם זבחיך ישפך נפקא ליה מדרבי דתניא רבי אומר [1]והנשאר בדם ימצה א] שאין ת"ל בדם ומה ת"ל בדם לפי שלא למדנו אלא לניתנין מתן ד' שטעונין מתן דמים ליסוד שאר דמים מנין ת"ל והנשאר בדם ימצה שאין ת"ל בדם ומה ת"ל בדם לימד על כל הדמים שטעונין מתן דמים ליסוד ואכתי להכי הוא דאתא מיבעי ליה ב)לכדתניא מנין לניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה איצא ב] ת"ל ודם זבחיך ישפך סבר לה כר' עקיבא דאמר ג)לא זריקה בכלל שפיכה ולא שפיכה בכלל זריקה דתנן ג)ברך ברכת הפסח פטר את של זבח של זבח לא פטר את הפסח דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר בלא זו פוטרת זו ולא זו פוטרת זו אכתי ג] להכי הוא דאתא מיבעי ליה לכדתניא ד)ר' ישמעאל אומר מתוך שנאמר [2]אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז וגו' למדנו לבכור שטעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח מעשר ופסח מנין תלמוד לומר ודם זבחיך ישפך סבר לה כר' יוסי הגלילי ה)דתניא רבי יוסי הגלילי אומר דמו לא נאמר אלא [2]דמם חלבו לא נאמר אלא [2]חלבם לימד על גבכור מעשר ופסח שטעון ד] מתן דמים דואימורין לגבי מזבח ורבי ישמעאל האי קרא מפיק ליה להכי ומפיק ליה להכי תרי תנאי אליבא דרבי ישמעאל בשלמא לרבי ישמעאל דמוקים לה כוליה בבכור היינו דכתיב [3]ובשרם יהיה לך אלא לרבי יוסי (א) דמוקי ליה נמי במעשר ופסח מעשר ופסח בעלים אכלי ליה מאי ובשרם יהיה לך אחד תם ואחד בעל מום

מנין. שכל ה] הדמים של כל הקרבנות שטעונים מתן דם ליסוד אם נשאר מן הדם בכלי לאחר שזורק שתי מתנותיו שצריך לשופכו ליסוד ואע"פ שלא נאמר שפיכת שיריים אלא בחטאת: **והנשאר בדם וגו'.** בחטאת העוף כתיב והנשאר ימצה הוה ליה למכתב: **ומה תלמוד לומר בדם כו' אלא על הניתנין מתן ארבע.** היינו חטאת שטעונה ארבע מתנות על ארבע קרנות ובחטאת כתיבי שירים לשפיכה: **לימד על כל הדמים.** שנשאר בהן כלום לאחר עיקר זריקתן שישפך הנשאר ליסוד: **מנין לניתנין בזריקה.** כל הדמים שכתב בהן זריקה כגון עולה ושלמים ואשם דכתיב בהו וזרקו ובכור דכתיב ביה ואת דמם תזרוק (במדבר יח) וכל זריקה מרחוק משמע שזורק מן הכלי למזבח למרחוק ו): **שפיכה.** עומד אצל היסוד ושופך: **ודם זבחיך ישפך.** כל זבחים במשמע: **בירך ברכת הפסח פטר את של זבח.** ז) חגיגת ארבעה עשר שבאה עם הפסח כשהחבורה מרובה ושנינו בתוספתא דפסחים ח) על הפסח הוא אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו לאכול הפסח ועל הזבח הוא אומר אשר קדשנו במצותיו וצונו לאכול את הזבח ואם בירך על הפסח פטר את הזבח: ו] **על הזבח לא פטר את הפסח.** וקס"ד ובפסחים נמי הכי מפרש דקסבר רבי ישמעאל זריקה בכלל שפיכה כדאמר לעיל מנין לניתנין בזריקה הניתנין ז] בשפיכה יצא הלכך מתן דם שלמים שכתב בה זריקה בכלל מתן דם פסח שכתב בה שפיכה כדאמרינן לקמן וכי בירך על הפסח פטר את הזבח שהזבח בכלל פסח אבל בירך על הזבח לא פטר את הפסח שלא מצינו לניתנין בשפיכה שכשרין בזריקה הלכך אין פסח בכלל שלמים: **ר' עקיבא אומר אין זו פוטרת את זו.** דלית ליה לניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא דהא דפסח בשפיכה מודם זבחיך ישפך נפקא לן לקמן ותרתי לא דרשת מיניה ולקמן פריך לרבי ישמעאל היכי דרשת ליה להכי ולהכי ותנא דברייתא קמייתא סבר לה כרבי עקיבא בהא דאין זריקה בכלל שפיכה אבל בפסח בשפיכה לא סבירא ליה כוותיה דהא לא מייתר ליה קרא דמידעיא ליה לכל הניתנין במזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כיפר והכי אמרינן בשמעתין: **סבר לה כרבי יוסי הגלילי.** דאמר פסח בזריקה ונפקא ליה (ב) מואת דמם ח] דלא כתיב דמו דליקו אבכור לחודיה: **ור' ישמעאל האי קרא.** דודם זבחיך ישפך: **מפיק ליה להכי ולהכי.** בתמיה דריש ליה לניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה דעל כרחך כר"ע לא אתיא דאם כן אמאי אין פסח פוטר את הזבח הואיל ושלמים בכלל פסח ואי נמי סבירא ליה לר' עקיבא פסח בזריקה כר' יוסי הגלילי כל שכן דשניהם פוטרין זה את זה, וקדריש להו ט] תו לפסח דבשפיכה: **תרי תנאי אליבא דר' ישמעאל.** דמאן דיליף ליה לפסח בשפיכה לית ליה פסח פוטר את הזבח ולא פליג רבי ישמעאל אדר' עקיבא בהאי כיון י] דפסח בשפיכה מהאי קרא יליף תו לית לן למילף מינה ניתנין בזריקה כשרים בשפיכה ומאן דאית ליה פלוגתא לית ליה פסח בשפיכה אלא בזריקה כשלמים ומיהו פסח עיקר וזבח טפל לו הלכך אין זבח פוטרו לפסח אבל פסח פוטר את הזבח ובפסחים ירושלמי ט) האי טעמא אמר בה: **בשלמא רבי ישמעאל.** דמפיק מתן פסח מדם זבחיך ישפך והאי לשון רבים דדמם וחלבם כוליה בבכור מוקי לה ובשור יא] וכשב ועז הוא דנקט לשון רבים והאי יב] נמי דקאי לשון רבים דבשרם יהיה לך דסמיך ליה אבכור שור ובכור כשב ובכור עז: **אלא לרבי יוסי הגלילי.** דאית ליה בכור יג] לשון יחיד וקרא דנקט לשון רבים משום מעשר ופסח נקט לה ומעשר ופסח פשיטא לן שאינה מתנה לכהן אלא בעלים אכלי ליה: **מאי ובשרם.** דקא"ל רחמנא לאהרן: ומשני **אחד תם ואחד בעל מום.** כלומר לעולם לשון רבים דנקט קרא קמא לאו אמיני יד] דבכורות קאי דכולן בלשון חד בכור מפיק להו ודמם וחלבם לרבות מעשר ופסח ולשון רבים דבשרם אבכור קאי ולא אשלשת מיני בכור דקרא דתימא דחלבם ודמם נמי עלייהו קאי אלא אבכור דחד מינא נמי שייך למימר ובשרם אתם ובעל מום:

כן ולמטה מנא לן אם לא מודם זבחיך ישפך אלמא דבית הלל נמי דרשי ליה ומיהו יש לדחות ונראה לי (תוספת) טו] דשאר זבחים ידע טז] מדלא שנה בהן לעכב אבל חטאת לא נכשיר מטעמא דלא שנה אלא פשיטא ליה דגמר חטאת חיצון מחטאת פנימי לעכב אי לא אשכחן בעלמא דמצינן למיגמר מיניה דמתנה אחת כיפר א"כ על כרחך לב"ש בעי הכא מנין דנגמר מחטאת דבעי שתי מתנות אע"ג דחטאת חמירא גילוי מילתא היא ללמוד סתום מן המפורש דאי לבית הלל מאי בעי מנין הא לא שנה לעכב ומהאי טעמא לא מצי למיבעי יהא כשרה יז] בדיעבד בולא כלום דכפרה בכדי לא אשכחן י). ברו"ך ע"כ:

מתן דם ליסוד ת"ל ודם זבחיך ישפך. אע"ג דלא כתיב יסוד מצינו שירים שנשפכין ליסוד דכתיב בחטאת י) ואת דמה ישפך אל יסוד המזבח: **תרי תנאי ואליבא דרבי ישמעאל.** דמאן דיליף ליה לפסח בשפיכה לית ליה פסח פוטר את הזבח ולא פליג ר' ישמעאל אדרבי עקיבא יח] דכיון דפסח בשפיכה מהאי קרא תו לית לן למילף מיניה ניתנין בזריקה כשרין בשפיכה ומאן דאית ליה פלוגתא לית ליה פסח בשפיכה אלא בזריקה כשלמים ומיהו פסח עיקר וזבח טפל לו הלכך אין זבח פוטר לפסח אבל פסח פוטר זבח ובפסחים ירושלמי ט) האי טעמא אמר בה כך פי' בקונט' יט] ויש תימה מסוגיא דסוף ע"פ (פסחים קכא.) גבי בירך ברכת הפסח פטר את של זבח דקאמר עלה כשתימצי לומר לדברי ר' ישמעאל זריקה בכלל שפיכה ולא שפיכה בכלל זריקה ולדברי ר' עקיבא לא שפיכה בכלל זריקה ולא זריקה בכלל שפיכה אלמא ר' ישמעאל אית ליה תרתי דפסח בשפיכה וזריקה כ] בכלל שפיכה ועוד קשה לפירוש הקונטרס מסוגיא כא] דשמעתין דקאמר לעיל סבר לה כר' עקיבא ולא סבר לה כוותיה לגמרי דרבי עקיבא סבירא ליה דפסח בשפיכה ותנא דברייתא סבר בזריקה כב] ועוד כג] מאי האי דפריק סבר כר"ע דאמר פסח בשפיכה הלא מאן דאמר פסח בשפיכה היינו מדם זבחיך ישפך דתניא ר' ישמעאל אומר כו' אם כן לא אייתר קרא למתנה אחת כיפר ע"כ ועוד קשה דאמר בפסחים פרק האשה (דף פח:) גבי חמשה שנתערבו עורות פסחיהם והא שלמים בזריקה ופסח בשפיכה ומשני מאי נפקא מינה והתניא מנין לניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה שיצא אלמא אית ליה תרתי דפסח בשפיכה וניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה שיצא ועוד מדקתני בברייתא מנין לניתנין בזריקה כו' מכלל דאיכא שפיכה ואי פסח בזריקה אם כן כולהו בזריקה נינהו כד] [ועוד קשה הא אמרי' בספרי ל) ר' יאשיה אומר קודש הם למה נאמר להביא את המעשר ואת הפסח שיטענו שפיכה אחת שלא שמענו להם בכל התורה כולה] ורבי יצחק אומר אין צריך שהרי כבר נאמר ודם זבחיך ישפך להביא את המעשר ואת הפסח שיטענו שפיכה ומה תלמוד לומר קודש הם להביא את המעשר כה] שיטעון הקטר חלבים שלא מצינו בכל התורה כולה משמע דרבי יאשיה שפיכה כו] דרבי יצחק קאמר ואע"ג דדריש ליה מקרא דכתיב גבי בכור כז] בזריקה דלמא מדאתו מריבויא ולא כתבינהו בהדיא קדריש וכי פריך כח][התם אבא חנן למה נאמר ומה שאר קדשים שלא הושוו במתן דמים היינו] דאתא למעוטי חטאת דבאצבע ונראה דרבי ישמעאל (דפסחים) קסבר דפסח בשפיכה מקרא אחרינא ולא מדם זבחיך וכי פריך הכא כט] האי מיבעי ליה לכדתניא רבי ישמעאל אומר מתוך הוה מצי למימר דקסבר פסח בשפיכה מקרא אחרינא ולא מדם זבחיך אלא משום דאשכח ברייתא דרבי יוסי הגלילי נקטה ורבינו שמואל בשם רבינו שלמה פי' בענין אחר האי דערבי פסחים (דף קכא.) כשתימצי לומר לדברי רבי ישמעאל זריקה בכלל שפיכה כלומר מתוך דברי רבי ישמעאל

לימד

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פ"ב מהל' פסה"מ הלכה ג:

ב [מיי' פ"ח מהלכות חמץ ומצה הלכה ז]:

ו ג מיי' פ"ה מהל' מעה"ק הלכה יז:

ז ד מיי' שם הלכה יח:

תורה אור השלם

1. וְהִזָּה מִדַּם הַחַטָּאת עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ וְהַנִּשְׁאָר בַּדָּם יִמָּצֵה אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ חַטָּאת הוּא: ויקרא ה, ט

2. אַךְ בְּכוֹר שׁוֹר אוֹ בְכוֹר כֶּשֶׂב אוֹ בְכוֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת דָּמָם תִּזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת חֶלְבָּם תַּקְטִיר אִשֶּׁה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: במדבר יח, יז

3. וּבְשָׂרָם יִהְיֶה לָּךְ כַּחֲזֵה הַתְּנוּפָה וּכְשׁוֹק הַיָּמִין לְךָ יִהְיֶה: במדבר יח, יח

מוסף רש"י

מנין לניתנין בזריקה וכו'. פסח בשפיכה בנחת מן המזרק לקיר המזבח כנגד היסוד, דנפקא לן מתן דם דפסח מודם זבחיך ישפך, ובשלמים כתיבא זריקה שזורק למרחוק מן המזרק למזבח, ואין מתן אלבע אלא בחטאת דכתיב בה באלבעו, אבל בכל שאר קרבנות וזרקו כתיב, וזורק כנגד הקרן עד שהדם ניתן לקיר מערבי וקיר דרומי (פסחים פט.). או: שיירי דם בזריקה מרחוק דלא איכפת ליה אם נופלים שיירים על היסוד או לא, שירי דם הפסח בשפיכה בנחת כדי שיפלו על היסוד: לא שפיכה בכלל זריקה. כלומר שאם נותן פסח בזריקה ושלמים בשפיכה לא עשה כלום, וכיון דאין דומין זה לזה במתן דמים אין ברכת האחד פוטרת האחר: ברכת הפסח. על אכילת פסחים: של זבח. חגיגת י"ד ומברכין על אכילת שלמים (שם קכא.). א"כ נדרים ונדבות שהקריב ערב הפסח ואוכלן בלילי הפסח (רשב"ם שם) דמו לא נאמר אלא דמם. אלמא אחריני נמי משתמעי: לימד על בכור מעשר ופסח. שלא מצינו להם מתן דמים בתורה אלא כאן, וכתיב תזרוק ולא כתיב תשפוך (שם סד:):

שיטה מקובצת

מתן דם ליסוד. עיין תוס' לקמן דף נב ע"ב [ד"ה תן יסוד למזבח של עולה]: שנתנן בשפיכה שיצא ת"ל כו' ישפך. עי' [תוס'] סנהדרין דף ד ע"א [ד"ה כלן]: ורבי ישמעאל האי קרא כו'. פי' הקונטרס ר"י דריש מיניה לניתנים בזריקה שניתנין בשפיכה כדאיתא בברייתא דלעיל דע"כ כר"י אתיא דאלי"כ למאן תרמיה דע"כ כר"ע כו' ולא נהירא משום דלא אתיא כר"ע נימא דאתיא כר"י דלמא לא אתיא לא כמר ולא כמר אלא תנא אחרינא הוא לכך נראה דהכי פריך כיון דדריש פסח בשפיכה מדם זבחיך ישפך ושמעינן ליה לר"י דאמר בירך על של פסח פטר של זבח וא"כ סבר דניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא דאם לא יצא היכא פטר את הזבח והלא פסח בשפיכה וזבח בזריקה אלא ודאי ס"ל דילא וא"כ היכא מפיק תרוייהו מדם זבחיך: תוד"ה מתן. ודם זבחיך ישפך אע"ג דלא כתיב בו. נ"ב ונ"ל גליון בס' ישן, ואע"פ דלא כתיב הכא יסוד וגם אין הוכחה [דמיירי קרא] בשירים, מלינו לשון שפיכה בשירים ליסוד דכתיב בחטאת (ויקרא ד, ל) ואת דמה ישפוך אל יסוד המזבח, ומינה יש ללמוד דשפיכה דהכא ליסוד ומיירי נמי בשיריים שלשון שפיכה מלינו בס (ב"ש): ד"ה תרי תנאי כו' ועוד קשה לפי' הקונטרס כו' דרבי עקיבא ס"ל דפסח בשפיכה ותנא דברייתא סבר בזריקה. גליון, וכו' לפרש דודאי למאן דאית ליה פסח בשפיכה סבר שפיר בניתנים בזריקה שנתנם בשפיכה יצא, ופסח (משפיכה) [בשפיכה] לאו מודם זבחיך מפיק ליה אלא מקודש הם מפיק ליה, כדדריש ליה בספרי אך בכור שור, מנין למעשר ופסח שיטענו

מסורת הש"ס

א) עי' ספרי ראה עה, ב) פסחים פט. עי' ירוש' פסחים פ"ה ה"ו, ג) [פסחים קכא.], ד) ת"כ ויקרא נדבה פ"כ ה"ה, ה) לקמן נו: פסחים סד: עיין ספרי קרח קיח, ראה עח, ו) ע' לקמן סב:, ז) פסחים סט:, ח) פ"י ה"ח, ט) סוף פ"י, י) [וע"ע תו' סנהדרין ד. ד"ה כלן], כ) ויקרא ד, ל, ל) קרח קיח.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלא לרבי יוסי הגלילי דמוקי: (ב) רש"י ד"ה סבר וכו' מאת דמם:

שינויי נוסחאות

א] ימצה מה ת"ל בדם לפי כו' (כתה"י ודפו"י). ותיבות שאין ת"ל בדם נשתרבב מלהלן בסמוך: ב] נ"ל שיצא. וכן כרש"י (ש"מ): ג] בכתה"י ואכתי: ד] שטעונין (*ש"מ): ה] נ"ל לכל (*שמכ"י). והפסק הנקודה נ"ל אחר תיבת הדמים: ו] נ"ל ואם בירך על הזבח כו' והד"א עם שלפניו (שמכ"י): ז] נ"ל שנתנן (ש"מ והגרי"ב): ח] דמם תזרוק (ש"מ): ט] נ"ל ליה (*ש"מ): י] נ"ל דכיון (*ש"מ): יא] נ"ל ואשור (*ש"מ): יב] נ"ל והיינו (גליון). נ"א היינו דקאי נמי לשון רבים (*ש"מ). וכו"פ דקאמ' במקום דקאי: יג] נ"ל דבכור (ש"מ): יד] אמיני בכורות דקרא קאי כל"ל (*ש"מ): טו] תיבות ונראה לי תוספת נמחק (צ"ק), ובש"מ מוחק תיבת תוספת בלבד, ומתיבות ונראה לי עד סס"ד מוקף בחלאי לבנה: טז] ידענו ממילא מדלא כו' כל"ל (ש"מ): יז] נ"ל כשר (ש"מ): יח] עקיבא בהא דכיון כל"ל (ש"מ): יט] בש"מ נוסף משמע דמאן דאית ליה הפסח פוטר של זבח לית ליה דפסח בשפיכה ומאן דאית ליה פסח בשפיכה לית ליה ניתנים בזריקה שנתנם בשפיכה יצא, ויש תימה כו' (ש"מ): כ] ס"א וניתנים בזריקה שנתנם בשפיכה יצא, ועוד דוחק לפ"ה דפי' דתנא דברייתא דלעיל ס"ל כר"ע (ש"מ): כא] ס"א דמסוגיא דשמעתין דקאמר סבר לה כרבי עקיבא משמע דס"ל דפסח בשפיכה, והלא מאן דאמר וכו'. והשאר ליתא (ש"מ). וע' אות כג: כב] יש להוסיף וסבר לה כר"ע משמע דלגמרי ס"ל כוותיה (ש"מ ומ"כ): כג] ועוד מאי כו' עד אחת כיפר הוא הגה"ה, ובש"מ ליתו (ש"מ). ובגליון בשם נ"א וא"כ מאי סבר לה דפריך דאי כר"ע וכו'. ובעי"ז בצ"ק והדא קושיא היא. ובד"ו הגי' ועוד מאי האי דפריך אי כר"ע דאמר כו'. ויש כאן ג' קושיות, עי' טה"ק ביאור הקו' השניה. ובש"מ מתוס' הר"פ ועוד במאי ס"ל כר"ע כיון דתרווייהו בזריקה פסח וזבח כ"ש דשניהם פוטרים זה את זה: כד] ס"א נינהו אם לא נאמר [ובתורת חיים ודוחק לומר] דאתי למעוטי חטאת דבאצבע. לכך נראה דודאי מאן דאית ליה פסח בשפיכה סבר שפיר בניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא, ופסח בשפיכה לאו מודם זבחיך מפיק ליה אלא מקודש הם מפיק ליה כדדריש בספרי ר' יאשיה אומר קודש הם וכו'. ס"א אם לא נאמר דאתי למעוטי חטאת דבאצבע. ונראה דר' ישמעאל דפסחים וכו' עד זבחיך. הגה"ה ואיכא מאן דדריש מקודש הם דאמרינן בספרי ר' יאשיה כו' על כל התורה כולה, רבי יצחק אמר עד בהדיא קדריש עד כאן הגה"ה. וכי פריך הכא האי מיבעי ליה כו' (ש"מ). [המוקף בסוגריים ליתא בדפו"י ונוסף עפ"י הגהת רש"ק]: כה] בדפו"י את המעשר ואת הפסח שיטענו

עין משפט
נר מצוה

ח א מיי' פרק א מהלכות בכורות הלכה ג:
ט ב מיי' פרק ג מהלכות תמורה הלכה ב:
י ג מיי' פ"ד שם הלכה ו:
יא ד מיי' פ"ד מהלכות קרבן פסח הלכה ו:

תורה אור השלם

1. אַךְ בְּכוֹר שׁוֹר אוֹ בְכוֹר כֶּשֶׂב אוֹ בְכוֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת דָּמָם תִּזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת חֶלְבָּם תַּקְטִיר אִשֶּׁה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהֹוָה: במדבר יח, יז
2. וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה: ויקרא ד, כה
3. וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת כָּל דָּמָהּ יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא ד, ל
4. אִם כֶּשֶׂב הוּא מַקְרִיב אֶת קָרְבָּנוֹ וְהִקְרִיב אֹתוֹ לִפְנֵי יְהֹוָה: ויקרא ג, ז
5. וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת כָּל דָּמָהּ יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא ד, לד
6. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדֶךָ וְהָיוּ לְטֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ: דברים ו, ח
7. וְשַׂמְתֶּם אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יֶדְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם: דברים יא, יח
8. וְהָיָה לְאוֹת עַל יָדְכָה וּלְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ כִּי בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהֹוָה מִמִּצְרָיִם: שמות יג, טז
9. בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֻּכֹּת: לְמַעַן יֵדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בַסֻּכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי יְהֹוָה אֱלֹהֵיכֶם: ויקרא כג, מב-מג

מוסף רש"י

שלא מצינו לו בכל התורה כולה. שיתננו לכהן אלא מריבויא דהאי יהיה לך נפקא (בכורות כח.). או: שלא מצינו ללמדו בכל התורה כולה אלא מכאן (לקמן נז.) **הרי הן כבכור ומעשר.** לכל קדושת בכור ומעשר (תמורה כא. עי"ש) **ויאכלו במומן.** ימתינו עד שיומנו ויאכלו לבעלים כבכור ומעשר שאין נפדין אלא נאכלין במומן (בכורות טז.) **שמעתי.** מרבותי: **שתמורת פסח קריבה.** שלמים אחר הפסח: **ותמורת פסח אינה קריבה.** ויש תמורת פסח שאינה קריבה היא עצמה שלמים, אלא רועה עד שיסתאב במום ותמכר ויביא בדמיה שלמים, דמותר הפסח קרב שלמים: **ואין לי לפרש.** שכחתי על איזה שמעתי תקרב ועל איזה שמעתי תרעה (פסחים צו:) **קרנת קרנת קרנות.** בחטאות של מזבח החיצון כתיב, בשעיר דנשיא כתיב קרנת חסר, ובכבשה דיחיד כתיב קרנות מלא, ובשעירה דיחיד כתיב קרנת חסר, אלא הנך דפר כהן משיח והעלם דבר, במזבח הפנימי כתיב, והתם כולהו מודו דמתנה אחת מעכבת בהן, וב"ש אזלי בתר קרייה: **ואימא לב"ה כולהו למצוה.** דהא כולהו צריכי למכתב למצוה, ועיכוב דחדא מנא להו, אימא אע"פ שלא נתן כלום כיפר: **בכדי.** בלא כלום (סנהדרין ד.) **מסורת.** כמה שכתב משה ומסר בספר תורה לישראל, ולא כמו שהוא נקרא (סוכה ו:). שנמסרה כתיבתו לכתבו חסירה (סנהדרין שם) **לטטפת לטטפת לטוטפות.** בפרשת שמע ובפרשת כי יביאך כתיב לטטפת חסר וי"ו, אבל בפרשת והיה אם שמוע כתיב לטוטפות מלא, הרי כאן ד' בתים לתפילין של ראש, אבל של יד אינה אלא א' (שם ד:). מכאן שכותבין ד' פרשיות בד' בתים (מנחות לד:) **טט בכתפי שתים.** כתפי שם מקום, כשרואים לומר שתים אומר טט, ואפריקי נמי מקום וקורין לשתים פת (סנהדרין ד:). ועל שם מנין פרשיותיהם נקראו טוטפות (דברים ו ח): **בסכת בסכת בסכות.** בסכת תשבו, ישבו בסכת, כי בסכות הושבתי, חד מלא ותרין חסרין (סוכה שם):

א)לימד אעל בכור בעל מום שניתן לכהן בשלא מצינו לו בכל התורה כולה ורבי ישמעאל נפקא ליה מלך יהיה דסיפא בשלמא לר' יוסי הגלילי דמוקי ליה נמי במעשר ופסח היינו דכתיב 1לא תפדה (כי) קדש הם הם קריבין ואין תמורתן קריבה (א) דתנן גתמורת בבכור ומעשר הן גוולדן וולד ולדן עד סוף כל העולם הרי הן כבכור ומעשר ויאכלו במומן לבעלים ותנן ד)אמר רבי יהושע שמעתי שתמורת פסח קריבה ותמורת פסח אינה קריבה ואין לי לפרש אלא לרבי ישמעאל דמוקי ליה כוליה בבכור מעשר ופסח דלא קריבה תמורתן מנא ליה מעשר גמר ה)עברה עברה מבכור פסח בהדיא כתב ביה כשב מה ת"ל 2אם כשב ילרבות תמורת הפסח אחר הפסח שתקרב שלמים יכול אף לפני הפסח כן ת"ל הוא וכל הנך תנאי דמפקי ליה להאי דם א] זבחיך ישפך לדרשא אחרינא האי כל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן מתנה אחת שכיפר מנא להו סברי להו כבית הלל דאמרי אף חטאת שנתנה מתנה אחת כיפר וילפינן כולהו מחטאת: והחטאת שתי מתנות: ו)אמר רב הונא מ"ט דב"ש 3קרנות 4קרנות 5קרנות הרי כאן שש ארבעה למצוה ושתים לעכב ובית הלל קרנת קרנת ז)קרנות הרי כאן ארבע שלש למצוה ואחת לעכב ואימא כולהו למצוה כפרה בכדי לא אשכחן ואיבעית אימא היינו טעמא דבית הלל אהני מקרא ואהני מסורת אהני מקרא לטפויי חדא ואהני מסורת לבצורי חדא אלא מעתה 6לטטפת 7לטטפת 8לטוטפות ח)הרי כאן ארבע ב] אהני (ב) קרא ואהני מסורת חמשה בתי בעי למיעבד סבר ג] לה כר' עקיבא דאמר טט בכתפי שתים פת באפריקי שתים אלא מעתה 9בסכת בסכת בסוכות אהני מקרא ואהני מסורת חמשא דפנתא בעי למיעבד

לימד על בכור בעל מום שניתן לכהן שלא מצינו לו מקום ד] **אחר בכל התורה כולה.** ה] ודמם וחלבם ליכא לאוקומי ו] בחד בכור דבעל מום לא קרב: **דסיפיה.** וכשוק הימין לך יהיה: **היינו דכתיב קדש הם כו' ותנן כו'.** כלומר היינו דקודש הם ממעט נמי תמורת מעשר ופסח מהקרבה ויליף מינה טעמא דהנך ב' משניות דתנן בהו דלא קרבי ז] (וולדן): **כבכור ומעשר.** דאין נפדין במום לחול קדושה על המעות ומיהו לא כבכור ומעשר לקרב אלא יאכלו בעלים במום ח]: **ותנן נמי.** בפסחים דתמורת פסח לא קרבה: **ואין לי לפרש.** הי קריבה והי לא קריבה וקיימא לן דתמורה שהמיר בו אחר הפסח קריבה דתמורת שלמים היא ושהמיר בו קודם זמנו לא קרבה דתמורת הפסח היא: **עברה עברה.** ט) כל אשר יעבור תחת השבט במעשר, י) והעברת כל פטר בבכור: **אם כשב.** בשלמים כתיב: **שקריבה שלמים.** שהרי מותר ט] נעשה שלמים משעבר זמנו: **הוא.** זבח פסח הוא הוא קרב ואין תמורתו קריבה: **אף חטאת כו'.** וילפינן לה מקראי בשמעתין והדר ילפינן י] כולהו זבחים מחטאת: **קרנת קרנת קרנות.** שלש פרשיות נאמרו בחטאות החיצונות בויקרא אחת בשעיר נשיא וב' בחטאת יחיד אחת בכשבה ואחת בשעירה בשתים כתיב על קרנת חסר והאחת מלא וב"ש אית להו יש אם למקרא הרי כאן שש ואין במזבח אלא ארבע יא] והשתים יתירות לא נאמרו אלא שנה עליה יב] הכתוב לעכב ארבע נאמרו למצוה שמצוה בארבע מתנות ושתים שנו מהן לעכב: **וב"ה.** סברי יש אם למסורת הלכך הרי יג] ד' ג' מהן למצוה נאמרו שמצוה לכתחילה ליתן אף עליהן והאחת מעכבת כדמפרש ואזיל: **ואימא כולהו למצוה.** ואין כאן אחת לעכב שהרי לא שנה באחת מהן: **בכדי.** בלא מתן דמים: **אהני קרא** יד]. דמשמע שש: **ואהני מסורת.** דמשמע ארבע. הלכך טפי חדא אמסורת ובציר חדא ממקרא והוו להו חמש נמצא ששנה באחת: **לטטפת לטטפת לטוטפות.** דילפינן מינה ארבע בתים לתפילין ואנן בכולהו לטוטפות קרינן נמי טו] אהני קרא כו': **סברי ב"ה כרבי עקיבא.** דיליף לה מקרא אחרינא: **כתפי.** שם מקום:
התם

תוכל לדקדק דזריקה בכלל שפיכה דכיון דקאמר דצריך על הפסח פטר את הזבח אם כן סבירא ליה דמתנותיהם שוין ואף פסח בזריקה והא דזבח לא פטר פסח משום דזבח טפל לו וכיון דפסח בזריקה אם כן אייתר ליה דם זבחיך ישפך ומאי למידרש מיניה לומר דזריקה בכלל שפיכה ולא גרים ולא שפיכה בכלל זריקה דלהאי תנא דרבי ישמעאל כולהו בזריקה ולדברי ר"ע דלא זה פוטר את זה אם כן אין מתנותיהם שוות דפסח בשפיכה מקרא ודם זבחיך ישפך ואם כן לא זריקה בכלל שפיכה ולא שפיכה בכלל זריקה דהא ודם זבחיך איצטריך ליה לדידיה לומר דפסח בשפיכה ולהאי פירושא קשה מכל מקום מההיא דהאשה (פסחים דף פט.) ועוד מנא ליה לרבי טז] ישמעאל דזריקה בכלל שפיכה משום דמייתר ודם זבחיך ישפך דלמא אתא לכל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כיפר וה"ר חיים אומ"ר דבספרי"ם ישני"ם גרסינן כשתימצי לומר לדברי רבי ישמעאל זריקה בכלל שפיכה ושפיכה בכלל זריקה דהכל אחד דכל הקרבנות בזריקה לרבי ישמעאל ואין לחוש אם בזריקה אם בשפיכה והיינו כשיטת רבינו שמואל וכל מה שהקשיתי עליו קשה גם לפי' זה ולכולהו ליקשי קשה אי פסח בשפיכה (לרבי עקיבא) יז] אם כן דריש לקרא דלמו יח] כרבי ישמעאל ובשרם דהנך (קאמר) כרבי ישמעאל ואחד תם ואחד בעל מום נפקא ליה מיהיה לך יט] ולקמן בסוף איזהו מקומן (דף נז.) פליג רבי עקיבא ארבי ישמעאל ומוקי לה לקרא דובשרם אחד תם ואחד בעל מום כרבי יוסי הגלילי דהכא: ט) **אחד תם ואחד בעל מום.** אע"ג כ] דיהיו לך כחזה התנופה ושוק התרומה מוקמינן ליה בסוף איזהו מקומן (שם) ובבכורות (כז:) בבכור תם רישיה דקרא דבשרם לשון רבים נקט משום בעל מום: **שלא מצינו לו בכל התורה כולה.** פירש בקונט' שלא מצינו לו קרא ד] אחר בכל התורה כולה ונראה לפרש שלא מצינו בכל התורה כענין זה דשאר פסולי המוקדשין אינו מתנה לכהן אלא פודהו ומקריב אחר תחתיו וזה מתנה לכהן ואוכלו במומו כי כא] האי גוונא בפ' שתי מדות (מנחות לא:) שלא מצינו בכל התורה שיהא טפל חמור מן העיקר גבי את הכבש כב] זו עולת יולדת האחד זה אחד עשר של מעשר ט): **קודש הם הם קריבין ואין תמורתן קריבה.** תימה דבפ"ק דתמורה (דף ה:) בין אביי כג] ורבא מוקמי הם לבכור ומעשר שנתערבו כד] בכל העולין שקריבין לגבי מזבח ואין תמורתן קריבה נפקא להו מדכתיב לה' הוא קרב ואין תמורתו קריבה ועוד קשה דלאביי גופיה דריש ליה התם בפרק אלו קדשים (תמורה כא.) מקרא דהכא מדכתיב קודש הם: **שמעתי שתמורת פסח קריבה ותמורת פסח אינה קריבה.** מפרש התם בפסח שנמצא קודם שחיטה ירעה וכן תמורתו עצמו דלא קרב לא קרבה תמורתו משום פסח כה] עצמו כו] ועוד איכא למאן דאמר התם דנמצא קודם שחיטה והמיר בו אחר שחיטה תמורתו קריבה שלמים אע"פ שהפסח רועה ואע"ג דדרשינן הוא קרב ואין תמורתו קריבה הכי קאמר הוא קרב כלומר פסח כז] קרב ואין תמורתו קריבה כשהוא מימר בפסח דחזי כח] ללישנא כט] קמא דרבה דבפרק מי שהיה טמא (פסחים צו:) אפילו המיר בו לאחר שחיטה וללישנא בתרא היכא דהמיר קודם שחיטה ל] וההוא לישנא לא קאי דאיתותב התם וקצת קשה הא דדרשינן קודש הם אבכור מעשר ופסח הם קריבים ואין תמורתן קריבה דלא הוי מעין אחד דגבי פסח אם המיר בפסח עצמו שקרב לשם פסח תמורתו נמי קריבה דאם איתא דלא קרב אמאי איתותב התם לשון שני של רבה לא] לימא דברייתא בהכי איירי לב] ועוד דרשינן התם אם כשב לרבות פסח שעברה שנתו ושלמים הבאים מחמת פסח לכל מצות שלמים ופירש התם בקונט' שלמים הבאין מחמת פסח דהיינו תמורת הפסח עצמו ובענין אחר לא מיתוקם כדפרישית לעיל פ"ק (דף ט.) ובכל מקום שהפסח קרב או לשם פסח או לשם שלמים גם התמורה קריבה כיון דלא אתיא מכח קדושה דחויה וצ"ע אם יכול להקריב התמורה לשם פסח קודם שחיטה דשמא יש לדרוש הוא קרב לשם פסח ואין תמורתו קריבה לשם פסח אבל לשם שלמים קרבה כשקרב הוא לשם פסח: **הרי כאן שש.** וא"ת בחמש סגי דלאחת לא איצטריך דכפרה בכדי לא אשכחן וי"ל דדילמא ב"ש לית ליה האי טעמא: **לטוטפות.** אומר רבינו תם דבספרים מדוייקים לא כתיב לטוטפות לג] כלל בוי"ו לבסוף אלא וי"ו דולטטפת דריש ואפילו למאן דלא דריש וי"ו וי"ו למ"ד דריש כדאמר גבי והנותר פ' הערל (יבמות עב:) ויש מפרשים דלטוטפת דריש דכתיב לטוטפת מלא בוי"ו דוי"ו דבין שני הטיתין לד] דריש וקסבר גורעין ומוסיפין ודורשין ואומר רבינו תם דלא אמרינן גורעין ומוסיפין ודורשין באמצע התיבה אלא בתחלת התיבה או בסוף כדאשכחן בפרק הזהב (ב"מ דף נד:) גבי וחמישיתו וגבי דם מהפר יקבלנו מ) וגבי ונתתם את נחלתו לשארו ביש נוחלין (ב"ב דף קיא:) י): **טט בכתפי שתים.** וא"ת א"כ ליבעי תרי סרי בתי לה] וי"ל כיון דמנין הוא אינך הוו להו כפרשה שנאמרה ונשנית ולא דמו לקרנות שאין המנין כתוב בפירוש וה"ר יהודה מקורבי"ל מפרש דחד טטפת לגופיה ואינך תרתי אתו למנין לו] בתים בלשון כתפי ובל' אפריקי ס): **אלא מעתה בסכת כו'.** במס' סוכה (דף ו:) דדרשינן לז] לדפנות וכן בפ' המביא (ביצה ל:) גבי אין נוטלים עצים מן הסוכה אסרינן נמי מן הדפנות מדכתיב חג הסוכות דכשם שחל שם שמים על החגיגה לח] כך חל על הסוכה ותימה דגבי אין מסככין בדבר המקבל טומאה וגבי ע) תעשה ולא מן העשוי לא דרשינן לט] לדפנות:

מסורת הש"ס

א) [לקמן נז. בכורות כח.], ב) [שבת פג: וש"נ], ג) תמורה כא. בכורות טז., ד) פסחים צו:, ה) [לעיל ט. תמורה ה: מעילה יג.], ו) סנהדרין ד., ז) עי' בליקוטים, ח) שם: מנחות לד:, ט) ויקרא כז לב, י) שמות יג יב, כ) שייך לעמ' הקודם, ל) [וע"ע תו' בכורות כח. ד"ה שלא], מ) [לעיל כה.], נ) [וע"ע תו' סנהדרין ד: ומנחות לד: ד"ה לטטפת], ס) [וע"ע בסנהדרין שם ובמנחות שם ד"ה טט], ע) סוכה יא:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואין תמורתן קריבה ותנן: (ב) שם אהני מקרא:

שינויי נוסחאות

א] צ"ל ודם (*ש"מ): ב] הרי כאן ארבע ליתא בכי"א וכ"ה ישר מאד, וכי היכי דליתא גבי בסכת. אבל מרש"י משמע דמייתי הגמ' לשון הברייתא דמנחות לד ע"ב (דק"ס): ג] ברש"י סברי: ד] צ"ל מקרא (*ש"מ): ה] בש"מ נוסף שבכור בעל מום לא קרב: ו] צ"ל לאוקמי אלא אחד בכור (ש"מ). נ"א לאוקמי אחר בכור בעל מום דבעל מום לא קרב (כי"פ): ז] דלא קרבי תמורתן וולדן (ש"מ): ח] בכתה"י ודפ"י לבעלים ובמום: ט] מותר הפסח (*ש"מ): י] צ"ל ילפי (*ש"מ): יא] ארבע קרנות (*ש"מ): יב] עליהם (דפו"י): יג] בכתה"י הרי כאן ד': יד] צ"ל מקרא (*ש"מ): טו] צ"ל נימא נמי (*ש"מ): טז] נלצ"ל דלרבי ישמעאל זריקה (ח"ד): יז] גי' רש"ק לכ"ע. ובצ"ק גורס כלפניו: יח] צ"ל דדמם ובשרם דהנך בכורות (קאמר) כרבי ישמעאל, ואחד תם כו' (ש"מ ומ"כ). ובגליון נ"א ובשרם עלייהו דהנך בכורות קאמר כר"י וכו': יט] צ"ל מלך יהיה (ש"מ): כ] צ"ל אע"ג דכחזה התנופה וכשוק הימין מוקמינן (ש"מ): כא] צ"ל וכה"ג אשכחן בפ' (ש"מ): כב] צ"ל גבי לכבש (ש"מ ורש"ק): כג] בין רבא (דפו"י): כד] צ"ל שנתערבו דמן בכל העולין (ש"מ). ובגליון נ"א מוקמי הם לדרשא אחריתי אביי מוקי הם בהוייתן יהו ורבא מוקי לבכור ומעשר שנתערבו כו'. ועי' צ"ק: כה] צ"ל דפסח (שמכ"י, צ"ק): נ"א דהואיל והוא עצמו לא קרב (ש"מ): כו] הצ"ק בשם ס"י מוחק כשתי שורות מכאן עד מימר בפסח דחזי וגרים להו לקמן עש"ב: כז] פסח כשר קרב כצ"ל: כח] צ"ל דחוי (ש"מ): כט] צ"ל וללישנא (צ"ק). ובגליון בשם ס"א מיהו ללישנא: ל] שחיטה דוקא וההוא כצ"ל (צ"ק): לא] בצ"ק מוסיף מדדרשינן הוא קרב ואין תמורתו קריבה: לב] בצ"ק מוסיף הוא קרב כלומר פסח קרב ואין תמורתו קריבה כשהוא מימר בפסח דחזי: לג] צ"ל לטוטפות בוי"ו לבסוף בין פ"א לתי"ו (שמכ"י): לד] לפי המסורה שלנו צ"ל הכי, דבב' פסוקים כתיב הכי והו"ל חמישה: לה] בש"מ נוסף דג' טוטפות כתיבי: לו] צ"ל למנין ד' בתים בלשון כתפי או בלשון אפריקי (ש"מ, צ"ק): לז] צ"ל דרשינן (רש"ק). ונוס' שמכ"י הכא דרשינן בסכת בסוכות לדפנות. ותיבות במס' סוכה נמחקות: לח] כ"ה בגמ' שם. ובשמכ"י נ"א על הסוכה כך חל על הדפנות ותימה כו': טל] ס"א לא חיישינן (ש"מ):

שיטה מקובצת

ת"ל הוא. האי דרשא גמורה היא. אבל אם כבש לרבות תמורת פסח אחר הפסח שקרב שלמים, אסמכתא בעלמא היא כדאמרינן בפ' מי שהיה טמא (פסחים דף צו:) דאם כבש בא לרבות שעברה שנתו: סברי להו כב"ה. וקשה דאטו אותם תנאי (דנפקי) [דמפקי] ניתנים במתנה אחת כיפר מודם זבחיך שבקי ב"ה ועבדי כב"ש, וי"ל דאתיא שפיר כב"ה נמי למידרש מודם זבחיך [כל הניתנין על מזבח החיצון] שנתנן מתנה א' כיפר בשאר קרבנות דהוי שינה הכתוב לעכב הלכך הו"א אע"ג דבחטאת במתנה אחת כיפר מ"מ שאר קרבנות דכתיב טובא סגיא בפרשה ליבעי שתי מתנות שהן ד' לעכב. לכך איצטריך ודם זבחיך ישפך (ת' מהר"פ, והן למעלה בדפוס [לעיל לו ע"ב תוד"ה מנין]):

התם א] (א) חד קרא כוליה לגופיה וחד לסככה אתאי הלכתא וגרעתה לשלישית ואוקימתה אטפח אלא מעתה [1]וטמאה שבועים שבעים ב] אהני קרא ואהני מסורת ארבעים ותרין בעיא למיתב שאני התם דכתיב [1]כנדתה ותנא מייתי לה מהכא ג] (א)[2]וכפר [3]וכפר [4]וכפר מפני הדין שיכול ד] והלא דין הוא נאמרו דמים למטה ונאמרו דמים למעלה מה מתן ה] דמים האמורים למטה שנתנן במתנה אחת כיפר אף דמים האמורים למעלה שנתנן במתנה אחת כיפר או כלך לדרך זו נאמרו דמים בפנים ונאמרו דמים בחוץ מה דמים האמורים בפנים (ג)חיסר אחת מן המתנות לא עשה ולא כלום אף דמים האמורין בחוץ חיסר אחת מן המתנות לא עשה ולא כלום נראה למי דומה דנין חוץ מחוץ ואין דנין חוץ מבפנים ו] או כלך לדרך זו דנין חטאת וארבע קרנות מחטאת וארבע קרנות ואל יוכיח חוץ שאין חטאת וארבע קרנות תלמוד לומר (ג)וכפר וכפר וכפר (מפני הדין) וכפר אע"פ שלא נתן אלא שלש וכפר אע"פ שלא נתן אלא שתים וכפר אע"פ שלא נתן אלא אחת והאי מיבעי ליה לגופיה אמר רבא בר אדא מרי אסברה לי אמר קרא וכפר ונסלח זו היא כפרה זו היא סליחה אימא וכפר אע"פ שלא נתן אלא שלש למעלה ואחת למטה וכפר אע"פ שלא נתן אלא שתים למטה ז] ושתים למעלה (ס) וכפר אע"פ שלא נתן למעלה אלא למטה אמר רב אדא בר יצחק א"כ ביטלת תורת ארבע ח] קרנות ואי רחמנא אמר ליבטלון אמר רבא ט] איזהו דבר שצריך שלש הוי אומר אלו קרנות אימא וכפר אע"פ שלא נתן אלא י] אחת למעלה ושלש למטה לא מצינו דמים שחציין למעלה וחציין למטה ולא והתנן (ד)אהזה ממנו אחת למעלה ושבע למטה (ב) כמצליף (ה)מאי כמצליף מחוי רב יהודה כמנגדנא (ו)כהזה על טהרו של מזבח שבע פעמים

רש"י

התם דל חד (ג) **לגופיה.** פש להו ארבע: **וחד לסכך.** מאחר שהתחיל לפרש תבניתה פירש סכך עם דפנותיה פשו תלת: **אתאי הילכתא.** שנאמרה למשה מסיני יא] וגרעתה לשלישית כך נאמרה הלכה שהשלישית דייה בטפח היינו דתנן ז) שתים כהלכתן שלישית אפי' טפח: **וטמאה שבועים שבעים.** כתיב נימא נמי אהני מסורת לטפויי פלגא דתוספ' שבעים על שבועיים יב] ואהני מקרא לבצורי פלגא נמצאת מוסיף על שבועי' כ"ח חציו של נ"ו: **בעי' למיתב.** ימי טומאה יולדת נקבה: **שאני התם דכתיב כנדתה.** משמע שלא ירד הכתוב למנין ימים אלא למנין שבועות שהנדה שבוע אחת והיולדת שבועים שאם אתה אומר שבעים הפלגת מתורת נדה הרבה אבל כשאתה אומר שבועים קרבת' לתורת נדה: **ותנא.** דמתני' יג] לא מייתי להא דב"ה כרב הונא אלא מהכא: **וכפר וכפר וכפר.** בשעיר נשיא ושעירה וכשבה יד] שכולן על המזבח החיצון: **מפני הדין.** שחזר חלילה ומלמד על החטאת החיצונה שכל מתנותיה מעכבות לכך נאמרו אלו להכשיר אם חיסר: **והלא דין הוא.** להכשירה במתנה אחת וקרא למה לי: **נאמרו דמים למטה.** מחוט הסיקרא כל הדמים חוץ מחטאת: **ונאמרו דמים למעלה.** מחוט הסיקרא חטאת. מה טו] תחתונים כפר במתנה אחת (ס) דכתיב ח) ודם זבחיך ישפך ומיהו חטאת מהאי קרא לא יליף דלא שייכי ביה לשון שפיכה כי אם זריקה טז] שהיא במתנת אצבע אלא בבנין אב למד מן התחתונים דאף הוא כפר במתנה אחת: **בפנים.** בחטאות הפנימיות: **בחוץ.** בחטאות החיצונות: **לא עשה ולא כלום.** בפירקין ט) ילפינן לה: **חוץ מחוץ.** חטאת מעולה: **דנין חטאת.** החיצונה שהיא חטאת וכתיב בה ארבע קרנות כמו שאמרנו למעלה קרנת קרנת קרנות מחטאת הפנימית שהיא חטאת ונאמרו בה ארבע קרנות כדלקמן [מ.] למעלה הוא אומר קרן קרנות בפר כהן משיח הרי שתים למטה הוא אומר בפר העדה קרן קרנות יז] ארבע: **ולא יוכיח חוץ.** דשאר דמים יח] חוץ ולא נאמר בהן קרנות: **מיבעי ליה לגופיה.** בכל חד וחד ללמדך שכפר על החטא: **אימא וכפר כו'.** אבל למיעקרינהו לגמרי לא: **א"כ.** דדרשינן כפר אע"פ שנתנן כולן למטה מן החוט: **בטלת תורת קרנות.** הכתובים בחטאת ועל חנם כתיב בה קרנות דהיינו למעלה: ופרכינן **ואי דרחמנא** יט] **אמר.** דליבטלון בדיעבד מוכפר ליבטלון וכי כתבינהו למצוה כתבינהו: **איזהו דבר שצריך שלשה.** וכפר הוי אומר אלו קרנות וכדאמרינן דכל חד וחד מיעט חדא קרן וקם ליה אקרן אחת לעכב דאי כדקאמרת לאשמועינן דאי יהיב כולהו למטה כשר (למטה) ארבע וכפר הוה ליה למיכתב להכשיר ארבע המתנות למטה: **ואימא וכפר אף ע"פ שלא נתן אלא אחת למעלה ושלש למטן.** ולהכי לא כתיבי ארבעה משום דחדא מיהא (לא) מעכבא בלמעלה ותלת איתכשרי למטה אבל למיעקרינהו לא: **הזה ממנו.** מדם פר יום הכפורים בסדר יומא [דף נג:]: **אחת למעלה ושבע למטה.** כדכתיב על פני הכפרת קדמה ולפני הכפרת יזה שבע פעמים (ויקרא טז) וקא ס"ד אחת מחצי עביו של כפרת ולמעלה ושבע מחציה ולמטה: **ומשני ההוא כמצליף.** כדמפרש ואזיל: **כמנגדנא.** כאדם המכה מלקות ארבעים ברצועה כ] זו למטה מזו בסמוך ולא שכיון אחת מחציו כא] ולמעלה והשאר מחציו ולמטה והא דקתני האחת חלוקה מהשבע כב] לענין לידוד ידו קתני כדמפרש התם [יומא נה.] כשהוא מזה למעלה מצדד ידו למטה וכשהוא מזה למטה מצדד ידו למעלה: **הזה על טהרו.** והתנן התם [נח:] הזה על טהרו של מזבח הפנימי כדכתיב והזה עליו מן הדם וגו' [ויקרא טז]: מאי

תוספות

התם חד קרא כוליה לגופיה. לא דמי לקרנות דדרשינן תחילות דקרנות משמע מניינא אבל סוכות לא משמע מניין דפנות אלא משמע שתי סוכות הלכך אין לנו לדרוש תחילות וצ"ע גבי אלהים (סנהדרין דף ג:) דמשמע נמי מניין ולא דרשינן תחילות:

ארבעין ותרתין. האי שבעים והאי ארבעה עשר:

דכתיב כנדתה. כג] פי' כשיעור נדתה יש לך להוסיף אנקבה יותר מן הזכר כד] ובפ' קמא דסנהדרין (דף ד.) לא מייתי ליה להאי כנדתה:

דנין חטאת וארבע קרנות. תימה דאפילו חוץ מפנים בעי למילף משום חטאת וארבע קרנות כל שכן פנים מבפנים ולקמן ט) מצריך קרא לכל הפנימים דמעכבי ולא ילפי מהדדי י) דדריש לפר זה כה] הפר כהן המשיח להקישו לפר העלם דבר של ציבור לומר דמעכבי כו] וביום הכפורים צריך קרא: **וכפר אע"פ שלא נתן למעלה אלא למטה.** תימה אמאי איפסיק מסדר שהתחיל לדרוש דהוה ליה למימר וכפר אע"פ שלא נתן כז] למעלה אלא אחת ושלש למטה וי"ל דלא משמע ליה לדרוש שיעשה למטה אלא בהכשר דמים הניתנין למטה ושתים למעלה וב' למטה דקאמר היינו שיעשה למטה כח] אחת שהיא שתים וכן וכפר אע"פ שנתן כולן למטה היינו כדין שאר דמים הניתנין למטה כט] אבל אי אמרת אחת למעלה ושלש למטה הוי למטה אחת שהיא שתים ואחת שהיא אחת פוסל ל] והיינו תרי שינויי שרובה למטה וגם האחת אינו כמשפט דמים של מטה אבל שלש למעלה ואחת למטה אע"פ שאותה אחת אינו כמשפט אין קפידא כיון שהרוב למעלה ע"כ ומשני רבא איזהו דבר שצריך שלש וכפר הוי אומר זה קרנות פירוש דלדידך בתרי וכפר סגי דכיון דלא בעינן קרא לאחת למעלה ושלש למטה לפי שאינו כדין דמים הניתנין למטה אם כן שלש למעלה ואחת למטה נמי אע"ג דרובן למעלה לא ליבעי קרא דאין זה כדין הניתנין למטה שכל הניתנין למטה ממתנות ארבע הויא אחת שהיא שתים ופריך ואימא וכפר אע"פ שלא נתן אלא אחת למעלה ושלש למטה לא] ולא כולן למטה ולא אחוש בסברא זו דטוב להכשיר אחת למעלה לב] מכולן למטה: (הגה"ה תוספת ודברי רש"י יש לפרש לג] דסבירא ליה כיון דוכפר שלישי אתי לשלש למטה כיון דהרוב למטה כשר הוא הדין כולן למטה ומשני איזהו דבר שצריך שלש וכפר כו' ולדבריך ארבע וכפר היה לו ליכתוב והוא הדין שלך אינו טוב והדר פריך ודילמא שלש למטה דוקא כשר ולא כולן מיהו ליסנא דצריך שלש דמשמע ולדבריך אינו צריך שלש לד] משמע כפי' התוס'. ע"כ הגה"ה) וצריך לדקדק אמאי לא דרשינן להני לה] וכפר אע"פ שלא נתן לקרנות כלומר בחודה וכפר אע"פ שלא נתן באצבע לו] וכפר אע"פ שלא נתן ארבע מתנות אלא שתים שהן ד' וזה אין להקשות דהכא דרשינן וכפר לגמרי ואפילו בשר שרי באכילה ולעיל בפרק שני (דף כו:) דרשינן לכפרה נתתיו ולא לדבר אחר דיש לחלק בין לכפר בין לוכפר:

במצליף. תימה ומאי ס"ד דמקשה הא בהדיא קתני הכי בסיפא ביומא פ' הוציאו לו (דף נג:) דתנן לא היה מתכוין להזות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף וי"ל שבא לתרץ דהאי כמצליף כמנגדנא והכל במקום אחד וכמו שמפורש בערוך כמנגדנא שמריס ידו ואינו מכה עד שיורד ירושלמי כ) מצליף כמטברר פי' בערוך לז] שמטה ידו עד טיבורו: ל) **מאי לאו אפלגיה דמזבח.** ואם כן מצינו דמים חציין למעלה וחציין למטה דמתחלה נתן לח] אקרנות ואחר כך לחצי המזבח. תוספות. ורש"י מפרש בע"א:

עין משפט נר מצוה

יב א ב מיי' פ"ג מהל' עבודת יוה"כ הלכה ה:

תורה אור השלם

1. וְאִם נְקֵבָה תֵלֵד וְטָמְאָה שְׁבֻעַיִם כְּנִדָּתָהּ וְשִׁשִּׁים יוֹם וְשֵׁשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב עַל דְּמֵי טָהֳרָה: ויקרא יב, ה
2. וְאֶת כָּל חֶלְבּוֹ יַקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה כְּחֵלֶב זֶבַח הַשְּׁלָמִים וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן מֵחַטָּאתוֹ וְנִסְלַח לוֹ: ויקרא ד, כו
3. וְאֶת כָּל חֶלְבָּהּ יָסִיר כַּאֲשֶׁר הוּסַר חֵלֶב מֵעַל זֶבַח הַשְּׁלָמִים וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן וְנִסְלַח לוֹ: ויקרא ד, לא
4. וְאֶת כָּל חֶלְבָּהּ יָסִיר כַּאֲשֶׁר יוּסַר חֵלֶב הַכֶּשֶׂב מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֹתָם הַמִּזְבֵּחָה עַל אִשֵּׁי יְהוָה וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְנִסְלַח לוֹ: ויקרא ד, לה

מוסף רש"י

חד קרא כוליה לגופיה. דאין דורשין תחילות, פסוק הנאמר ראשון אינו לדרשה אלא למשמעו אתא (סוכה ו:): **ותנא מייתי לה מהכא.** כן דרך שיטת התלמוד כשמתחילין האמוראין להוציא טעם מן המקרא, ויש תנא של ברייתא למד אותו ממקום אחר נקט הכי, כלומר האמוראין למדוהו מכאן והתנא למד מכאן (ביצה טו:) **וכפר וכפר וכפר.** בשעיר נשיא ובשעירה דיחיד וכבשה דיחיד כתיב, ומשמע דסגי בכפרה אחת כדמפרש: **מפני הדין.** הוצרכו ליכתב כולן, דאי לא הוו כתיבי הוו מייתנא מדינא דכולהו מתנות מעכבי. שיכול לא גרסינן: **והלא דין הוא.** דלא ליעכבו, למה לי לרבוי דבכפרה אחת סגי: **נאמרו דמים למטה.** בפרשה למטה גבי חטאת העוף דשמיעת קול, דכתיב והזה מדם החטאת על קיר המזבח, ונאמרו דמים למעלה. בחטאת בהמה: **שנתנן במתנה אחת כיפר.** דהא לא כתיב קרנות. לשון אחר נאמרו דמים למטה, למטה מחוט הסקרא בעולה ושלמים ואשם, ונאמר דמים למעלה, למעלה מחוט הסיקרא, דהיינו חטאת בהמה דכתיבי בה קרנות, מה דמים האמורים למטה שנתנן במתנה אחת כיפר, דהא אפילו ב"ש מודו בשאר קרבנות, דכתיב ודם זבחיך ישפך. לשון אחר למטה בפרשה תחתונה דויקרא באשמות כתיבי, לשון אמלעי עיקר: **נאמרו דמים בפנים.** חטאות הפנימיות דפר כהן משיח והעלם דבר הטעונין שבע הזיות על הפרוכת ועל מזבח הזהב, ותנן בהו מתנה אחת מהן מעכבת באיזהו מקומן, ונפקא לן מקראי בהקומץ רבה (מנחות כז.) ועשה כאשר עשה מה ת"ל לכפול בהזאות, מלמד שאם חסר אחת מכל המתנות לא עשה כלום: **ואל יוכיח חוץ.** דם האשם שאינו חטאות ולא נאמרו בה קרנות אלא סביב. ולגישנא דחטאת העוף נמי אינו חטאת וארבע קרנות, כלומר אע"פ שמן חטאות לא נאמרו בו קרנות. וכולן שמעתיה ודחטאת העוף לא סלקא לו (סנהדרין ד:) **וכפר אע"פ שלא נתן אלא אחת.** מתנה קמייתא דחטאת מכפרה ושלמה כפרה בדידה (לקמן פט:) **כמצליף.** האי למטה ולמעלה דתני לא אאמצעית קאי, אלא ראשונה נתן תחילה כלפי מעלה והשבע תחתיה זו למטה מזו כמצליף (יומא טו.). בשורה זו תחת זו כל שמונה הזאות. כמצליף לא ידעתי לשונו (שם נג:) **כמנגדנא.** כשליח ב"ד המכה ברצועה זו למטה מזו שאינו מכה במקום אחד. ולשון מצליף לא נודע לי (שם טו.). או: כמכה ברצועה שמתחיל מן הכתפים ומכה והולך למטה (שם נה.) **הזה על טהרו של מזבח.** אחר שגמר מתנות הקרנות מזה עליו שבע פעמים, כדכתיב והזה עליו מן הדם וגו' (שם נח:):

מסורת הש"ס

א) [סנהדרין ד: כה"ע] ת"כ חובה פי"א ה"ה, ב) לעיל לו לקמן נב:, ג) סנהדרין ד:, ד) יומא טו. נג:, ה) שם טו. נד:, ו) שם נח:, ז) (צ"ל דתניא) סוכה ו: נדה כו., ח) דברים יב כז, ט) לקמן לט., י) ועי' סנהדרין ד: ד"ה דנין דמתרלא קושיא זו, כ) יומא פ"ה ה"ה, ל) שייך לעמ' שאח"ז:

הגהות הב"ח

(א) גמ' התם דל חד קרא כוליה לגופיה וחד לסכך פשו תלת אתאי הלכתא וכו' אהני מקרא: (ב) שם ושבע למטה ההוא כמצליף: (ג) רש"י ד"ה התם דל חד קרא לגופיה:

גליון הש"ס

[גמ' וכפר אע"פ שלא נתן למעלה אלא למטה. עי' לקמן דף נג ע"ב בתוס' ד"ה אותה שנתן וכו'] :רש"י ד"ה נאמרו דמים וכו' דכתיב ודם זבחיך. עיין לעיל דף לו ע"ב תוס' ד"ה מנין:

שינויי נוסחאות

א] נ"ל התם דל חד קרא לגופיה (ש"מ, וכ"ה בכי"צ וכי"ק): ב] שבעים כתיב (כי"מ). וכ"ה ברש"י וצ"ל הפסק הנקודה אחר תיבת כתיב (דק"ס): ג] בכי"ל וכ' א' נוסף דתניא: ד] שיכול ל"ג (רש"י סנהדרין ד ע"ב, ש"מ, וכ"ל בכי"צ ור"א). כי תיבת שיכול משמע שהוא נתינת טעם על מה שקדם למה אצטריך למגמר מהאי קרא (באר שבע הוריות ו:): ה] תיבת מתן נמחק (*ש"מ): ו] נ"ל מפנים (*ש"מ): ז] בכי"ל וכי"ר א' שתים למעלה ושתים למטה, וכן הסדר הישר (דק"ס): ח] מפירש"י משמע דל"ג תיבת ארבע וכן (רש"ש): ט] ס"א רב (גליון): י] אלא ג' למעלה וא' למטה וכפר אע"פ שלא נתן אלא ב' למעלה וב' למטה וכפר אע"פ שלא נתן אלא אחת למעלה כו' כצ"ל (ש"מ): יא] נ"ל מסיני על פה במחיצות דקיימא לן שיעורין חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני (*ש"מ), ונשמט מחמת דמיון תיבת מסיני: יב] גי' נ"ק שבועיים דהוי נ"ו ואהני: יג] דמתניתא (ש"מ): יד] גי' נ"ק וכשבה של חטאת יחיד שכולן: טו] מה דמים התחתונים (*ש"מ): טז] הנוסח שלפנינו הוגה ע"פ רש"ק. ובכתה"י ודפו"י איתא לשון שפיכה וזריקה: יז] הרי ארבע (כי"י): יח] דמים שאינן חטאת ולא כו' כצ"ל (ש"מ וצ"ק): יט] נ"ל רחמנא (*ש"מ): כ] בש"מ נוסף עד טיבורו. ועי' תוס': כא] בש"מ נוסף עובי הכפורת. [ולפ"ז נ"ל מחצין]: כב] בש"מ נוסף לא קאי אענין מקום הזאות אלא קאי אאצבע. [ולפ"ז תיבת קתני שאח"ז נמחק]: כג] נ"ל פ"ה משמע כו' ודוחק אלא הכי פי' כשיעור כו' (ש"מ): כד] בש"מ נוסף דהיינו ז' ימים: כה] גי' נ"ק זה פר יה"כ כאשר עשה לפר זה פר כהן המשוח: כו] דמעכבי ופר יום הכפורים נמי צריך קרא כצ"ל (ש"מ). וגי' נ"ק דמעכבי ולמה צריך קרא: כז] נ"ל נתן אלא אחת למעלה ושלש (ש"מ): כח] בש"מ נוסף שתי מתנות שהן ארבע א"נ אחת כו': כט] למטה שנים שהן ד' כצ"ל (צ"ק): ל] תיבת פוסל נמחק (צ"ק). ובשמכ"י מוקף בסוגריים כחמש שורות עד תיבות ע"כ: לא] למטה כלומר ולא אחוש לסברא כו' כצ"ל והשאר נמחק (ש"מ): לב] בש"מ נוסף ושלש למטה: לג] נ"א יש לתרץ אמאי הפסיק מסדר שהתחיל דסבירא ליה כו' (ש"מ): לד] שלש כי אם שתים משמע כו' (ש"מ): לה] להני וכפר הכי וכפר אע"פ כצ"ל (ש"מ): לו] כאן הס"ד, ואח"כ מה"ד וכפר אע"פ שלא נתן ד' מתנות אין להקשות כו' כצ"ל (חזו"א): לז] בערך מצליף: לח] נ"ל נתן ד' מתנות על ארבע קרנות ואח"כ נתן שבע על חצי המזבח (ש"מ): לט] נר' דחסר כאן וצ"ל לכן נראה לפרש דרבא ה"ק איזהו דבר שצריך שלש וכיפר הוי אומר זה קרנות, פירוש דלדידך כו' [כמ"ש בתוס' ד"ה וכפר, על תיבות מכולן למטה] (עפ"י גליון):

שיטה מקובצת **ואימא** וכפר אע"פ שלא נתן אלא א' למעלה. וא"ת לעיל מעיקרא נמי למה לא קאמר כמו שאמר השתא ודילג באמצע, שהיה לו לפרש ולדרוש וכפר אע"פ שלא נתן אלא אחת למעלה וכו', וי"ל דאין סברא שיכפר אלא בהכשר דמים הניתנים למטה ושלש למטה לא אשכחן (א"נ אחת שהן שתים למטה) ובכאן נמי אם נתנם למטה אחת שהן שתים כיפר אבל ג' למטה דהיינו אחת שהיא אחת ואחת שהיא שתים לא כיפר שלא מצינו בזה הכשר דמים. וקאמר א"כ בטלת ד' קרנות כך כתוב בכל הספרים ונראה דה"פ כיון שבאת לדרוש כך אע"פ שלא נתן כולן אלא למטה א"כ על חנם כתיב ד' מתנות על ד' קרנות שהרי אינו נותן אפי' אחת על הקרנות רק כולו למטה. אבל למאי דדרשינן אע"פ שלא נתן אלא אחת למעלה לא ביטלת תורת ד' קרנות שהרי צריך מתנה אחת בדיעבד על א' מד' קרנות ועל איזה מד' קרנות שיתן מתנה אחת כיפר. [ופריך אי רחמנא אמר ליבטלון], ומשני איזה דבר שצריך ג' ופ"ה (כדפי') דאי אתא לומר שאם נתנן כולן למטה כשר א"כ ארבעה וכפר [הוה ליה למכתב] כו'. וקשה דא"כ הוצ"ל איזה דבר שאינו צריך אלא ג'. ועוד דהא לא שייך לדרוש קרא להכשיר אחת למעלה וג' למטה כדפי' ולהכי לא כתיב ד' וכפר וכו' עד מכולן לט] למטה לבטל כל הקרנות. והשתא צריכי ג' וכפר כי טוב יותר לומר כן [שיתן] מלמטה ג' מתנות משלא יעשה כלל. מיהו קשה קצת מאי ס"ד סברת המקשה שלא היה מצריך קרא למעט אחת למעלה וג' למטה והיה מצריך קרא למעט ג' למעלה ואחת למטה, הלא לא מצינו אחת למטה בהכשר דמים כמו ג' למטה. ואמר מורי שי' דהוי סובר דאחת למטה הוי שפיר בהכשר דמים הניתנים למטה כגון בכור ומעשר ופסח שניתנים במתנה אחת למטה, ומ"מ שפיר קאמר רבא איזה דבר שצריך ג' כדפי' דלדידך לא איצטריך כי אם שתים דמהאי טעמא דלא איצטריך קרא למעט ג' למטה לא יצטרך קרא למעט אחת למטה, ואע"ג דאשכחן בבכור ומעשר ופסח שניתנים במתנה אחת למטה מ"מ לא דמי דהתם ליכא בשום מקום רק מתנה אחת למטה אבל כה"ג שטעונין ד' מתנות דג' למעלה ואחת למטה לא אשכחן. ועי"ל דסברת המקשה בג' למעלה ואחת למטה כיון שרובן למעלה שפיר טפי: